

MEDICINSKA FAKULTETEN
Lunds universitet

Avdelningen för logopedi, foniatri och audiologi
Institutionen för kliniska vetenskaper, Lund

Hörselombud inom äldreomsorgen-

Behov av hörselkunskap och utbildning

Maria Brorsson
Anna Jensen

Audionomutbildningen, 2006
Vetenskapligt arbete, 20 poäng

Handledare: Ann-Christine Gullacksen

SAMMANFATTNING

De kommunala hörselombuden spelar en viktig roll för äldre med hörselskada. Hörselombuden underlättar arbetsbelastningen för hörcentralerna genom att ”de finns på fältet”. Endast drygt hälften av Sveriges kommuner har tillgång till något hörselombud och allt fler drar in dessa tjänster.

Syftet med vårt projekt är att prova ut lämplig hörselutbildning till äldreomsorgspersonal som kan tänka sig att bli hörselombud på sin arbetsplats. Genom att först sända ut en enkät till ett större antal äldreomsorgspersonal tänkte vi oss få en bild av kunskapsläget och intresset för hörselutbildning. Utifrån resultatet av denna och studier av tidigare beskrivna utbildningar till hörselombud genomförde vi en kurs för ett mindre antal personer. Denna kurs utvärderades för att få feedback på upplägget och för att få en uppfattning om vilka kunskaper de tillgodogjort sig.

För enkätundersökningen använde vi oss av ett frågeformulär från en tidigare undersökning i samma ämne. De som skulle delta i enkätundersökningen bestod av personal från äldreboenden i en stadsdel i Malmö kommun. Totalt lämnades 152 enkäter ut varav 81 lämnades på privata boenden och 71 på kommunala boenden. Vi vände oss både till kommunal- och privatanställd personal för att kunna undersöka eventuella skillnader och likheter beroende på arbetsgivare. Denna enkät visar att omvårdnadspersonal på äldreboenden behöver mer kunskap och utbildning om hörsel och hörseltekniska hjälpmedel, och även önskar mer utbildning.

Utbildningen till hörselombud baserades till viss del på enkätsvaren från kartläggningen och hölls vid två tillfällen á tre timmar, totalt sex timmars utbildning. Två personalgrupper med sju deltagare i varje bestämdes som lagom antal deltagare. Den ena gruppen bestod av privatanställd personal och den andra gruppen av kommunalanställd personal. Av de totalt 14 personal som anmälde sig till utbildning var det 12 som deltog. Ingen av deltagarna hade tidigare fått någon undervisning i hörselkunskap under de senaste tre åren.

Bland både de kommunal- och privatanställda framgår det att alla delmoment i utbildningens upplägg var viktiga. Deltagarna ansåg att utbildningens innehåll stämde bra överens med vad de ville lära sig. Vi upplever att vi fått fram det viktigaste och mest grundläggande i vår utbildning som man behöver känna till när det gäller hörsel och hörseltekniska hjälpmedel. Att det finns så mycket att lära sig inom detta område var förvånande för några av deltagarna. De trodde att utbildningen var fokuserad kring hörapparaten och att det inte fanns så mycket annat kring detta ämne att lära sig. De lärde sig att det är viktigt att kunna se helheten när det gäller en hörselnedsättning och att det inte bara är själva hörapparaten det handlar om.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sidan
INLEDNING	1
BAKGRUND	1
Äldre och hörsel	1
Hörselnedsättning hos äldre	1
Konsekvenser av en hörselnedsättning	2
Äldre i samhället	2
Personal inom äldreomsorgen	3
Hörselombud	3
Tidigare projekt om personalutbildning	3
SYFTE	5
UNDERSÖKNINGENS TVÅ DELAR	5
Översikt över deltagarna	5
Del 1. Enkätundersökningen	5
Metod	5
Deltagare	6
RESULTAT AV ENKÄTUNDERSÖKNINGEN	6
Diskussion av enkäten	11
Del 2. Personalutbildning	11
Metod	11
Deltagare	11
Genomförande	12
Utbildningsupplägg	12
Resultat av hörselombudsutbildning	13
1. Enkät svar gällande före och efter hörselombudsutbildning	13
2. Resultat av enkät svar gällande utbildningsupplägget	16
3. Resultat av uppföljningsenkäten	17
SLUTDISKUSSION	19
Referenslista	23
Bilagor	
1. Kartläggningsenkät	
2. Inbjudan	
3. Enkät före och efter avslutat utbildning	
4. Utvärdering av utbildningsupplägget	
5. Uppföljningsenkät	
6. Utbildningsprogram	
7. Innehåll hörselombudsväska	
8. Informationsmaterial till hörselombudspärm	

INLEDNING

Vårt intresse för äldre människor och deras hälsa väcktes tidigt genom våra tidigare arbeten som undersköterskor. I kontakt med människor på äldreboenden är det många olika behov som behöver tillgodoses, till exempel hygien, bra balanserad kost och social kontakt. Har man svårt att ta sig fram på egen hand får man stöd av personalen till detta. Har man svårt att äta själv hjälper personalen till. Synliga funktionshinder som dessa blir en självklarhet att hjälpa till med. Andra funktionshinder som till exempel en hörselnedsättning är mer osynliga och det blir inte lika självklart hur man ska hantera och tillgodose detta fullt ut. I kontakter med äldre människor noterade vi att vår kunskap kring hörsel och hörapparater inte var fullt tillfredsställande och detta ledde till brister i skötsel och hantering av hjälpmedlen.

Av de äldre människor som idag bor på olika serviceboenden eller äldreboenden har många dagligt behov av hjälp i sin vardag. Av dessa är det ett flertal som även har eller är i behov av hörapparat eller andra tekniska hjälpmedel. De äldre som inte klarar av att sköta och hantera sina hörselhjälpmedel på egen hand ska kunna få hjälp med detta. Därför är de äldre beroende av att personalen kan stötta och hjälpa till vid användandet av hörselhjälpmedlen. Om personalen inte har denna kunskap kan det finnas risk för att hörselhjälpmedlen inte används i den utsträckning de bör utan istället blir liggande oanvända.

Kan man genom att öka personalens teoretiska och praktiska kunskap inom detta område också uppmärksamma dem på behovet att stödja de äldre hörselskadade i hanteringen av hörapparat och hörseltekniska hjälpmedel?

Försök med att utbilda hörselombud har tidigare gjorts i olika projekt. Erfarenheterna av detta är att det finns behov av utökad kunskap hos personal om hörsel och hörseltekniska hjälpmedel. Syftet med vårt projekt är att prova ut lämplig hörselutbildning till äldreomsorgspersonal som kan tänka sig att bli hörselombud på sin arbetsplats. Genom att först sända ut en enkät till ett större antal äldreomsorgspersonal skapade vi oss en bild av kunskapsläget och intresset för hörselutbildning. Utifrån resultatet av denna och studier av tidigare beskrivna utbildningar till hörselombud genomförde vi en utbildning för ett mindre antal personer. Denna utbildning utvärderades för att få feedback på upplägget och för att få en uppfattning om vilka kunskaper deltagarna tillgodogjort sig.

BAKGRUND

Äldre och hörsel

Hörselnedsättning hos äldre

Hörselnedsättning är vårt vanligaste funktionshinder. I Sverige beräknar man att 10 % av befolkningen är drabbad. Enligt Handikappades Riksförbunds (HRF) årsrapport 2005 är mer än 57 % av de hörselskadade över 65 år. Andelen personer med nedsatt hörsel ökar med stigande ålder, och i de högsta åldrarna är det mer vanligt med hörselproblem än med normal hörsel. Bland boende på sjukhem bedöms endast 10-15 % ha normal hörsel, enligt Statistiska Centralbyråns undersökning av levnadsförhållanden hos äldre, 2003.

Den vanligaste orsaken till försämrad hörsel hos äldre är presbycusis. Detta beror på förändringar i innerörat, i hörselbanor och i hjärnans hörselområde tillsammans med arvsanlag, sjukdomar och ”vardagsbuller” som drabbat hörselorganet. Hörselnedsättningen kommer oftast smygande med åren och påverkar båda öronen symmetriskt. Detta gör att den som drabbas sakta vänjer sig vid sin försämrade hörsel och inte alltid söker hjälp förrän hörselproblemet blivit för uttalat. Eftersom presbycusis är en sensorineural hörselnedsättning finns ingen botande behandling, utan hörselrehabilitering är den behandling som kan erbjudas (Rosenhall, 2001). Den grupp av äldre i samhället som har ett eller flera funktionshinder, förutom hörselnedsättning, är generellt sett den grupp av de hörselskadade vuxna som har det största behovet av rehabilitering (Lidén, 1985).

Konsekvenser av en hörselnedsättning

För äldre människor blir hörselskada en faktor som antingen förstärker eller påskyndar andra svårigheter som kan debutera med åldern. Hörselnedsättningen blir på så sätt ofta en bakomliggande orsak som inte omedelbart kopplas samman med de synbara problemen. Den blir en indirekt orsak till andra problem av mer social eller psykologisk natur (Gullacksen & Uppman, 1987). Hörselnedsättning innebär framför allt ett informations- och kommunikationshandikapp. Detta kan göra att personer känner osäkerhet vid samtal och blir mer beroende av andra förmågor som till exempel synen. En person med nedsatt hörsel måste hela tiden koncentrera sig på att lyssna och tolka för att förstå vad som sägs, vilket är tämligen energikrävande och tröttande. Att anstränga sig för att höra gör det extra besvärligt om personen även har nedsatt kraft av sjukdom eller annan funktionsnedsättning, vilket inte är ovanligt i åldrandet. Funktionshindret gör också att vårt inbyggda signal- och varningssystem som håller oss informerade om dörrsignal, telefonsignaler och trafiksignaler med mera, inte längre går att lita på (Hoffman, 2000).

Om hörselnedsättningen inte korrigeras med hörhjälpmedel kan det innebära stora problem för den enskilde. Man har funnit ett samband mellan okorrigerad hörselnedsättning och depression. Man har också funnit ett samband mellan hörselnedsättning och nedsatt kognitiv förmåga så som koncentrationsförmåga, korttidsminne och orienteringsförmåga. Även demensutvecklingen verkar ske snabbare hos personer som också har hörselnedsättning. Dessutom kan okorrigerad hörselnedsättning leda till social isolering (HRF, 2005).

Äldre i samhället

Cirka 100 400 äldre bodde permanent i särskilda boendeformer den 1 oktober 2005. Av de boende var cirka 70 % kvinnor, och cirka 80 % var 80 år eller äldre (Socialstyrelsen, 2006). Äldre människor med god psykisk och fysisk hälsa utmärks av en livsstil med många olika typer av aktiviteter. Norling och Larsson (2004) som har undersökt äldres fritid finner ett omfattande inslag av framför allt friluftsliv och trädgårdsintresse. Äldre människor med sämre hälsa, hög vårdkonsumtion och liknande har en mer passiv, lågstimulerande livsstil med mycket TV och stillasittande spel, och mindre av naturbaserade aktiviteter. Cirka 9 % av vuxna i åldern 65-69 år behöver dagligen hjälp, och detta ökar till 45 % för dem som är 85 år och äldre (Schow & Neronne, 1996). Vi kan förvänta oss att en stor del av dessa äldre också har hörselnedsättning som påverkar deras livsstil.

Personal inom äldreomsorgen

I vår kontakt med en vårdlärare på Malmö Vård- och Hälso­gymnasium bekräftas att det idag inte finns några särskilda mål på Omvård­nadsprogrammet där hörselkunskap ingår. Det finns i och för sig breda mål där lärarna själva kan lägga in de moment de anser viktiga, men här ingår så gott som aldrig någon undervisning om detta ämne. Det handlar mycket om tiden, möjligheten och lärarens eget intresse i ämnet, för att det ska planeras in någon utbildning om hörsel.

Samtidigt som antalet vårdkrävande vårdtagare i äldreomsorgen ökar, minskar antalet anställda. Personalomsättningen är hög, tillgången till utbildad personal har minskat och kommunerna får allt större problem med att rekrytera kompetent personal till vård och omsorg av äldre. Rätt kompetens hos personal och arbetsledare framhålls som viktig inom äldreomsorgen. Ofta saknar nyanställda utbildning och introduktion i arbetet, vilket ökar den andra personalens ansvar. Vård- och omsorgs­arbetet beskrivs av personal som fyllt av motsättningar och ambivalens. Medan tid och personal minskar, ökar äldres behov (Pettersson & Backman, 2002).

Personalen som arbetar inom vården och omsorgen är avgörande för hur vardagen ser ut för de äldre som är i behov av hjälp. När det gäller ett så vanligt problem som hörselnedsättning är det viktigt att all personal som arbetar med äldre har kunskap om hörselproblem, och kunskaper om hur hörselhjälpmedel fungerar och sköts. Hoffman (2000) konstaterar att det bör finnas kontaktpersoner med kunskap om hörsel som kan förmedla kontakt för lämplig åtgärd och till hörselkliniken vid behov. Detta gäller både personal i hemtjänst och i äldreboenden.

Hörselombud

Sjukvårdsupplysningens definition på ett hörselombud är att i deras arbete ingår det att hjälpa hörselskadade till ett mer aktivt liv i hemmiljö. Hörselombuden kan till exempel träna användningen av hörselhjälpmedel och förmedla kontakter med sjukvården.

De kommunala hörselombuden spelar en viktig roll för äldre med hörselskada. Det är dessa personalgrupper förutom remitterande läkare, som hörcentralerna oftast har ett etablerat samarbete med. Hörselombuden utgör en länk mellan hörselcentralerna och den enskilde brukaren. De underlättar också arbetsbelastningen för hörcentralerna genom att ”de finns på fältet” och kan sköta batteribyte och rengöring av hörselhjälpmedel. Det är därför synd att endast drygt hälften av Sveriges kommuner har tillgång till någon heminstruktör och att allt fler drar in dessa tjänster (Utredningsinstitutet, HANDU, 2003). Undersökningar och erfarenheter visar att vårdtagare som inte själva klarar av att sköta sina hörapparater behöver hjälp med motivation från familj, vänner och personal (Schow & Nerbonne, 1996). I en utredning från HANDU 2003 ställs frågan: vad händer med de äldre som inte är så bra på att agerar själva, inte har några närstående som ställer upp och dessutom bor i en kommun där det inte finns några hörselombud?

Tidigare projekt om personalutbildning

Utredningsinstitutet har på uppdrag av Hörselskadades Riksförbund och Synskadades Riksförbund tillsammans med Socialstyrelsen, gjort en kartläggning av resurser till personer med hörselskada som är 65 år och äldre. Totalt tillfrågades 108 offentliga och 30 privata hörcentraler i hela Sverige. Syftet med kartläggningen var att belysa situationen för de äldre som har en hörselnedsättning

genom att beskriva möjligheterna för denna grupp att få tillgång till behandling, rehabilitering och hjälpmedel. Bland annat tillfrågades om förekomsten av hörselombud. Resultatet visar stora variationer av tillgång på sådana tjänster, men generellt sett var det sparsamt i hela landet (Utredningsinstitutet HANDU, 2003).

I en studie från Gävle har Kjell Norman (1998) undersökt effekter för äldre hörselskadade av personalutbildning. Totalt deltog 102 personal och 38 hörselskadade vårdtagare. Resultatet visade att behovet av utbildning vara stort och man föreslog både kortare och längre utbildning med repetitionsutbildning vartannat år för att hålla en god omsorgskompetens. Där rekommenderade man att all personal inom äldreomsorgen skulle genomgå en utbildning i hörselkunskap. Det kunde vara tillräckligt med en kort utbildning på två timmar till majoriteten av personal, om det i varje arbetslag finns någon som besitter den djupare kunskapen på 12 timmar. I den långa utbildningen får man en djupare kunskap om hörapparatsens skötsel och hörselskadades specifika behov.

Helena Wallbom (1997) gjorde en undersökning angående kontaktpersoner i äldreomsorgen. Kontaktpersonerna utsågs och utbildades så att de skulle kunna åtgärda enklare fel när det gäller hörselhjälpmedel och de skulle även fungera som en kanal in till hörselvården. Alla kommuner i södra Stockholm deltog i undersökningen. Syftet med detta projekt var att försöka hitta samarbetsformer mellan hörselvård och kommunal äldreomsorg. Med uppsökande verksamhet kan vårdpersonalen få tillgång till nödvändiga kunskaper för att kunna hjälpa de äldre hörselskadade med den dagliga skötseln av hörselhjälpmedel. "Onödiga" besök på sjukhus bör på detta sätt kunna undvikas. Ett informationsmaterial riktat till vårdpersonal sammanställdes och detta låg till grund för den information och utbildning som hölls ute på plats för personalen. En inventering av vårdbehovet på varje plats gjordes och en behovsutredning och individuell åtgärdsplanering gjordes för varje berörd patient. Resultaten blev att personalen kände sig mer kompetent att ta hand om eventuella problem och de äldres hörselhjälpmedel fungerade i större utsträckning.

I Kronobergs län gjordes 1987 ett projekt om äldre hörselskadade. Syftet med detta projekt var att rikta uppmärksamhet på hörselnedsättningens inverkan på den äldre människans livssituation och hur denna i många fall kan förbättras genom ett ökat samarbete mellan kommunens hemtjänst, landstingets hörselvård och Hörselfrämjandet. Projektet som gjordes på uppdrag av Hörselfrämjandets Riksförbund, lämnade förslag till hur service och stöd för äldre hörselskadade kan utformas inom kommunens äldreomsorg (Gullacksen & Uppman, 1987).

I januari 1989 hölls en konferens kring äldre hörselskadade i social service i samarbete med dåvarande Hörselfrämjandet. I samband med denna konferens beslöts det att man skulle göra en satsning på hörselombud i Skåne. Tanken var att en person på varje vårdenheter eller i varje hemtjänstgrupp skulle kunna lite mer kring hörsel och hörapparatskötsel. Utbildningarna hölls av Pedagogiska Hörselvården, nuvarande Hörsel- och Dövenheten och påbörjades 1989 och höll på fram till 1996 med uppföljningar. Syftet var att ha en kunnig personal i den äldres närhet som kan hjälpa till med skötsel av hörapparat, och kunna fungera som en förmedlande länk mellan den hörselskadade och landstingets hörselvård. Men på grund av dels för stor omfattning och dels tidsbrist erbjöds inte längre kommunerna denna utbildning från och med 1996 (Björklund, 2006)

SYFTE

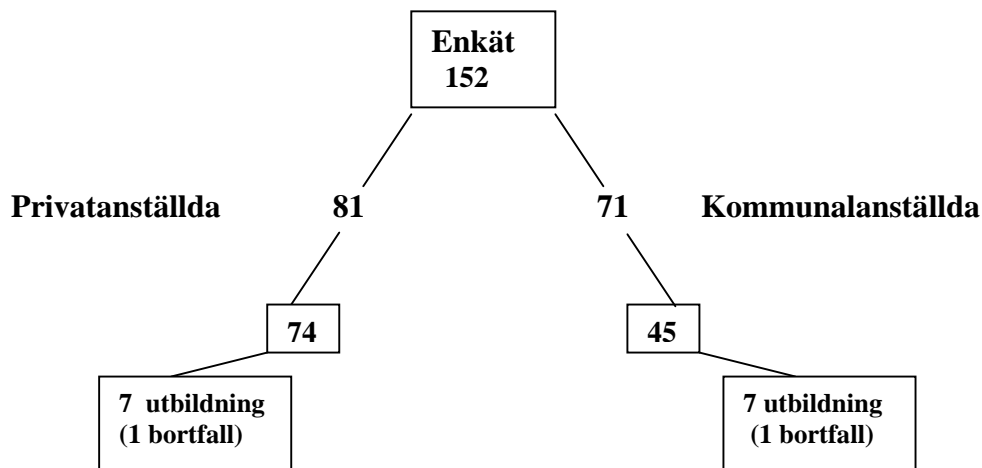
Syftet med denna uppsats är att undersöka om det finns något behov av hörselombud på äldreboenden samt att utprova en personalutbildning. För att ta reda på vilka hörselkunskaper personalen har ute på äldreboenden valde vi att använda oss av enkätutskick med frågor som handlar om hörsel och hörseltekniska hjälpmedel. För att få ett relevant resultat behövdes ett större antal svar. Efter sammanställning av resultaten från enkäten har vi lagt upp och genomfört en hörselombudsutbildning för personal som arbetar på äldreboende.

UNDERSÖKNINGENS TVÅ DELAR

Undersökningen inleddes med en enkät till ett större antal personal inom äldreomsorgen. Utifrån svaren på denna och annan kunskap gjorde vi ett upplägg för en utbildning till hörselombud. Denna genomfördes med två personalgrupper. I vår redovisning börjar vi med enkäten, hur den genomfördes och resultaten. Därefter redogör vi för utbildningen och de utvärderingar och uppföljning som hör till denna.

Översikt över deltagarna

Enkäten delades ut till sammanlagt 152 personal, den besvarades av 119 personal (78,9 %) och det blev ett bortfall på 33 stycken (21,7 %). I utbildningen till hörselombud deltog 12 äldreomsorgspersonal med en uppdelning på två personalgrupper, sex personal i varje grupp.

Figur 1. Översikt över deltagarna i undersökningens olika delar.

Del 1. Enkätundersökningen

Metod

Vi använde oss av ett frågeformulär från en tidigare undersökning i samma ämne, med viss justering. Kontakt togs för att få tillstånd att använda frågeformuläret från Norman (1998). Av frågorna var tio frågor med olika svarsalternativ, och tre kunskapsfrågor där respondenterna

själva skulle motivera sina svar. Tillsammans med enkäten fanns även ett försättsblad med en presentation av oss och vad syftet med undersökningen var, se bilaga 1.

För att begränsa undersökningen gjordes en avgränsning till *en* stadsdel i Malmö kommun. Först togs kontakt med enhetschefer i stadsdelen för godkännande av undersökningen. Därefter kontaktades föreståndare på tre olika kommunala äldreboenden för att se om intresse fanns att delta i undersökningen och att eventuellt ha vidare kontakter under uppsatsarbetet. Gällande de privata äldreboendena togs kontakt direkt med föreståndarna på tre olika äldreboenden. Samtidigt med dessa kontakter tillfrågades de om det även fanns intresse att delta i en hörselombudsutbildning. Sedan hölls alla vidare kontakter via e-mail. Via e-mail bestämdes ut- och inlämningsdag för enkäterna. Enkäterna överlämnades personligen till personalen eller föreståndarna på alla äldreboenden och därefter hade personalen åtta dagar på sig att svara. Alla enkäter hämtades i ett svarskuvert av oss personligen.

Deltagare

De som skulle delta i enkätundersökningen bestod av personal från äldreboenden i en stadsdel i Malmö kommun. Våra kriterier för att få delta i undersökningen var att personalen arbetade som undersköterskor på dagtid. Alla som deltog arbetar antingen på kommunala eller privata äldreboenden. Anledning till att vi vände oss både till kommunal- och privatanställd personal var för att kunna undersöka eventuella skillnader och likheter beroende på arbetsgivare. Totalt delades 152 enkäter ut, där 81 skickades till privata äldreboenden och 71 skickades till kommunala äldreboenden. Allt deltagande var anonymt och behandlades konfidentiellt genom att inga personuppgifter skulle redovisas.

RESULTAT AV ENKÄTUNDERSÖKNINGEN

Totalt lämnades 152 enkäter ut varav 81 lämnades på privata boenden och 71 på kommunala boenden. Av dessa fick vi in 119 svar (78,9 %) varav 74 svar (91,4 %) var från de privatanställda och 45 svar (63,4 %) var från de kommunalanställda. Att så många medverkade till att fylla i enkäter tror vi beror på att vi personligen lämnade och hämtade enkäterna ute på respektive arbetsplatser. Det skiljer sig dock i antal inlämnade enkäter mellan kommunala och privata äldreboende där de privatanställda hade ett högre antal ifyllda enkäter jämfört med de kommunalanställda. Detta tror vi kan bero dels på bättre kommunikation mellan arbetsgivare och privatanställd personal, och del på ett större intresse från de privatanställda att delta.

Svaren på frågorna presenteras både i antal och i procent där grupp I är kommunalanställd och grupp II är privatanställd personal.

Fråga 1. Hur många år har Du arbetat med pensionärer inom äldreomsorgen?

	Grupp I	Grupp II
0-4 år	7 st (15,5 %)	18 st (24,3 %)
5-15 år	10 st (22,2 %)	32 st (43,2 %)
mer än 15 år	28 st (63 %)	24 st (32,4 %)

Flertalet av de kommunalanställda har arbetat mer än 15 år och de privatanställda har en mer jämn fördelning över antal arbetade år, med tyngdpunkt på att ha arbetat mellan fem och 15 år. Det innebär att svaren från de kommunalanställda bygger på längre praktisk erfarenhet från äldreomsorgen än de privatanställda.

Fråga 2. Hur många av de pensionärer Du arbetar med just nu innehar hörapparat/hörapparater? Här räknas även de som har men inte använder den/de.

	Grupp I	Grupp II
Ingen har hörapparat	4 st (8,9 %)	12 st (16,2 %)
1-2 hörapparater	25 st (55,6 %)	27 st (36,5 %)
3-8 hörapparater	15 st (33,3 %)	30 st (40,5 %)
9 eller fler	1 st (2,2 %)	4 st (5,4 %)
Obesvarat		1 st (2,2 %)

Flertalet av personalen på både kommunala och privata äldreboenden har någon eller några vårdtagare som hade hörapparat. Vi kan konstatera att det i stort sett på alla äldreboenden finns vårdtagare med hörapparat. Av detta drar vi slutsatsen att våra respondenter har kommit i kontakt med hörselproblematik på något sätt.

Fråga 3. Har Du deltagit i någon undervisning om hörapparatskötsel under de senaste tre åren?

	Grupp I	Grupp II
Nej	41 st (91,1 %)	68 st (91,9 %)
Ja	3 st (6,7 %)	6 st (8,1 %)
Ja, undervisning gavs av sjuksköterska	1 st (2,2 %)	

I princip alla som svarat har inte tidigare deltagit i utbildning om hörsel och hörapparater under de senaste tre åren. En person har deltagit i utbildning som getts av sjuksköterska. Det framgår inte vad för slags utbildning detta är och vilka kunskaper sjuksköterskan har om hörsel. Det framgår inte heller i undersökningen om sjuksköterskan gått någon extra utbildning i hörselkunskap.

Fråga 4. Om Du fått undervisning, tycker Du att Du fått för mycket eller för lite undervisning om hörapparatskötsel?

	Grupp I	Grupp II
Tillräckligt	1 st (25 %)	2 st (33 %)
Lagom	2 st (50 %)	2 st (33 %)
För lite	1 st (25 %)	2 st (33 %)
Ingen		

Endast en av totalt tio stycken har uppgett vem de fått utbildning av. Det finns ingen uppgift om vad för slags utbildning de andra fått och vem som har hållit i denna utbildning. Det är för få som fått utbildning för att vi ska kunna dra några slutsatser kring denna fråga.

Fyra av respondenterna som är kommunalt anställda har uppgett att de fått utbildning inom de senaste tre åren och har alla svarat rätt vid övriga kunskapsfrågor, se fråga 8, 10, 11 och 12. Av de privatanställda respondenterna som uppgett att de fått utbildning inom samma period har fyra av de sex svarat fel på flera av dessa kunskapsfrågor.

Fråga 5. Hur bra/dålig är Du på att sköta en hörapparat?

	Grupp I	Grupp II
Mycket bra	4 st (8,7 %)	3 st (4,1 %)
Ganska bra	12 st (26,1 %)	30 st (40,5 %)
Varken bra eller dålig	15 st (32,6 %)	23 st (31,1 %)
Ganska dålig	8 st (17,4 %)	9 st (12,2 %)
Mycket dålig	3 st (6,5 %)	7 st (9,5 %)
Har aldrig gjort det	3 st (6,5 %)	2 st (2,7 %)

När deltagarna fick värdera sina kunskaper i att sköta en hörapparat tyckte både kommunalanställda och privatanställda respondenterna nästan samma. Den största delen av respondenterna ansåg att de antingen var ganska bra, eller att de varken var bra eller dåliga på att sköta en hörapparat.

Fråga 6. Om Du hjälper pensionärerna med deras hörapparater, vilka är då de vanligaste åtgärderna, vänligen kryssa för tre alternativ.

	Grupp I	Grupp II
De behöver ingen hjälp	2 st (4,3 %)	6 st (8,1 %)
Isättning av insats	32 st (69,6 %)	54 st (73 %)
Rengöring av insats	12 st (26,1 %)	29 st (39,2 %)
Inställning av hörapparat	29 st (63 %)	60 st (81,1 %)
Byte av batteri	41 st (89,1 %)	57 st (77 %)
Byte av plastslang	7 st (15,2 %)	11 st (14,9 %)
Hörapparaten är tyst	7 st (15,2 %)	16 st (21,6 %)
Annat	2 st (4,3 %)	1 st (1,4 %)
Har inte hjälpt någon	1 st (2,2 %)	1 st (1,4 %)

Det framgår genom undersökningen att båda personalgrupperna får hjälpa till med flera åtgärder när det gäller hörapparater. De tre vanligaste åtgärderna som den kommunalanställda personalgruppen får hjälpa till med är byte av batteri, isättning av öroninsatsen och inställning av hörapparaten. Dessa tre åtgärder är också de vanligaste i den privatanställda personalgruppen. Det som minst åtgärdas i båda personalgrupperna men som är minst lika viktiga för att hörapparaten ska fungera optimalt är rengöring av insats, byte av plastslang och vad som kan göras när hörapparaten är ”tyst”. Eftersom vi i fråga 6 uppmanar deltagarna att endast kryssa för tre alternativ så säger svaren oss inte hela sanningen. Det kan ju vara så att man hjälper till med flera åtgärder som är lika viktiga och då blir ju svaren till viss del missvisande.

Fråga 7. Om Du inte själv kan åtgärda några av ovanstående alternativ, vad gör Du då?

	Grupp I	Grupp II
Jag vänder mig till sjuksköterska, hörcentral, kollegor eller anhöriga	42 st (93,3 %)	67 st (90,6 %)
Jag vet inte vart man vänder sig	1 st (2,2 %)	3 st (4,1 %)
Annat		3 st (4,1 %)
Inte min uppgift		
Obesvarat	2 st (4,4 %)	1 st (1,4 %)

I både den kommunalanställda och den privatanställda personalgruppen vänder sig de allra flesta sig till antingen kollegor, sjuksköterska, anhöriga eller hörcentral när de inte själva kan åtgärda något på hörapparaten. Detta resultat visar att man vet var man kan be om hjälp. Det visar att man finner någon i sin närhet som kan lösa problemet.

Fråga 8. Kan Du hjälpa till om en hörapparatbärande pensionär behöver hjälp i samband med användning av teleslinga?

	Grupp I	Grupp II
Jag vet ej vad en teleslinga är	6 st (13,3 %)	15 st (20,3 %)
Ja, jag kan hjälpa till	24 st (53,3 %)	28 st (37,8 %)
Nej, jag kan inte hjälpa till	16 st (35,5 %)	28 st (37,8 %)
Obesvarat		3 st (4,1 %)

När det gäller kunskap om användning av teleslinga i samband med bland annat tv-tittande är resultatet förvånande. I den kommunalanställda gruppen kan endast hälften hjälpa till och de övriga kan inte hjälpa till alls eller vet inte vad en teleslinga är. I den privatanställda gruppen är det ett ännu sämre resultat där mindre än hälften kan hjälpa till med teleslinga och de övriga antingen inte kan hjälpa till eller inte vet vad en teleslinga är för något. Eftersom teleslinga är en mycket vanlig funktion i en hörapparat och många hörselskadade kan ha stor användning av den är detta resultat viktigt att uppmärksamma.

Fråga 9. Är det vanligt att pensionärer ber om hjälp angående deras hörselproblem?

	Grupp I	Grupp II
Händer ofta	11 st (24,4 %)	22 st (29,7 %)
Händer ibland	27 st (60 %)	30 st (40,5 %)
Händer sällan	6 st (13,3 %)	20 st (27 %)
Händer aldrig	1 st (2,2 %)	2 st (2,7 %)
Obesvarat		1 st (1,3 %)

Här framgår det tydligt att det *är* vanligt att pensionärer ber om hjälp angående sina hörselhjälpmedel. I de flesta fall behövs hjälpen ibland eller ofta enligt svaren vi fått in. En del har även svarat att det sällan händer att en pensionär ber om hjälp. Om det beror på att pensionärerna själva klarar av sina hörhjälpmedel eller om pensionärerna är oförmögna att be om hjälp framgår inte i denna undersökning. En möjlighet kan också vara att personalen håller sådana frågor ifrån sig eftersom de inte kan hjälpa till.

Fråga 10. Vad kan vara orsak till att hörapparaten "piper" när den sitter på pensionärens öra? Var god kryssa för det/de alternativ Du anser vara rätt.

	Grupp I	Grupp II
Spricka i plastslangen	15 st (32,6 %)	16 st (21,6 %)
Spricka i plastvinkeln	18 st (39,1 %)	15 st (20,6 %)
För låg volym	6 st (13 %)	22 st (29,7 %)
"Vaxpropp"	14 st (30,4 %)	21 st (28,4 %)
Dåligt batteri	11 st (23,9 %)	31 st (41,9 %)

Respondenterna har här angivit flera svarsalternativ. Man kan se en skillnad mellan personalgrupperna där den privatanställda gruppen visar sämre resultat än den

kommunalanställda på att finna orsaker till ”pipandet”. Svartalternativen i denna fråga har vi medvetet begränsat till några utslagsgivande när det gäller förståelsen för varför en hörapparat ”piper”. Det fanns en del skillnader i svaren där några hade angett alla de rätta svaren, några hade angett både rätta och felaktiga svar och några bara hade felaktiga svar. En stor del av de tillfrågade känner till vad som kan vara orsak till att en hörapparat ”piper”. Men det är också många som har både en korrekt uppgift och en som är felaktig. De som har svarat att ”pipet” kan bero på dåligt batteri eller för låg volym på hörapparaten visar att de har kunskapsluckor om hörapparatsens funktion.

Fråga 11: M, T och O är vanliga beteckningar på hörapparater. Var god förklara innebörden. Svar redovisas vid rätt förklaring.

I tabellen anges antal rätta svar:

	Grupp I	Grupp II
M	33 st (71,7 %)	42 st (56,8 %)
T	39 st (84,8 %)	39 st (52,7 %)
O	34 st (73,9 %)	40 st (54,1 %)

Vanliga beteckningar på en hörapparat är M, T och O där dessa står för mikrofon, teleslinga och avstängd. Dessa beteckningar är grundläggande att känna till för att kunna hantera en hörapparat. I den kommunalanställda gruppen finns ett stort antal som känner till vad dessa beteckningar betyder. I den privatanställda gruppen känner endast hälften till det och detta svar kan jämföras med fråga 6 där 81,1 % av de privatanställda uppgett att de hjälper till med inställning av hörapparat.

Fråga 12. Vad är betydelsefullt att tänka på när man talar med en pensionär som bär hörapparat? De vanligaste svaren redovisas.

Grupp I: Tala i vanlig ton, inte för mycket ljud runt omkring, tala tydligt och klart, ögonkontakt och inte skrika.

Grupp II: Tala i vanlig samtalston, inte skrika, inte störljud runt omkring, ej stå för långt bort, ha ögonkontakt.

Denna fråga anknyter till personalens kunskap och känsla för bemötande av sina vårdtagare och inte till tekniskt kunnande kring hörapparaten. Av svaren framgår att det finns både kunskap och erfarenhet om vad som är betydelsefullt att tänka på när man talar med en vårdtagare som bär hörapparat. På denna fråga fanns ingen tvekan om att båda personalgrupperna hade stor medvetenhet om just detta.

Fråga 13. Vad skulle Du vilja veta mer om när det gäller Dina pensionärers hörselproblem? De vanligaste svaren redovisas.

Grupp I: Hörapparatskötsel och rengöring, olika sorters hörapparater, hur kan vi hjälpa till, hörapparatsens funktion, teleslinga

Grupp II: Allt, olika sorters hörapparater, skötsel, hjälpmedel förutom hörapparat, orsak till hörselnedsättning, hur är det för dem som bär hörapparat, vad betyder M, T och O.

Syftet med denna fråga var att kunna tillmötesgå personalens önskemål inför planeringen av utbildningsinnehåll. Av svaren på denna fråga framgår det att även om personalen i båda grupperna upplever sig ha en viss kunskap vill de ha ytterligare grundläggande hörselkunskap.

Diskussion av enkäten

Trots att många redan har uppgett att de har en viss kunskap om hörsel och hörseltekniska hjälpmedel, vill ändå huvuddelen av respondenterna veta mer. Detta styrker vår hypotes, att trots att det finns en del kunskap är behovet ändå stort att lära sig mer. Det framgår av resultaten att baskunskapen när det gäller hörapparater behöver utökas, se fråga 8, 10 och 11. För att kunna sköta och hantera en hörapparat på rätt sätt krävs en viss kunskap. Tittar man på resultatet av vår enkätundersökning behövs även här mer kunskaper. Det visar också att många som arbetar inom den privata äldreomsorgen anser sig vara ganska bra på att sköta en hörapparat. Men när man tittar på kunskapsresultatet för samma grupp talar det om motsatsen, jämför fråga 5 med fråga 8, 10 och 11. Resultatet visar också att de kommunalanställda har en större kunskap om skötsel och hantering av hörapparater än de privatanställda. Detta framgår av att de kommunalanställda har ett större antal rätta svar i kunskapsdelen.

Denna enkät visar att äldreomsorgspersonal behöver mer kunskap och utbildning om hörsel och hörseltekniska hjälpmedel och även önskar mer utbildning. Jämför man vårt resultat med resultatet i Normans undersökning (1998) kan man se en skillnad i kunskap. Vår enkätundersökning visar på större kunskap bland respondenterna som deltagit. När det gäller användandet av teleslinga kan 37 % av de privatanställda respektive 53 % av kommunalanställda hjälpa till, medan 22 % av personalen kunde detta i Normans undersökning. Även vad beteckningarna M, T och O står för visar i vår undersökning på ett bättre resultat. Cirka 77 % av de kommunalanställda och 54 % av de privatanställda svarade rätt, medan det i Normans enkätundersökning var 24 % som svarade rätt.

Vårt vidare syfte med denna undersökning var att ta fasta på kunskapsbehov som kommer till uttryck i enkäten och utifrån detta utarbeta en utbildning för vårdpersonal inom äldreomsorgen. Baserat på enkätresultaten planerade vi en utbildning i hörselkunskap som passar personalens behov.

DEL 2. PERSONALUTBILDNING

Metod

Deltagare

För att delta i utbildning till hörselombud skulle man vara undersköterska och arbeta dagtid på ett äldreboende. Två personalgrupper med sju deltagare i varje bestämdes som lagom antal deltagare för att inte riskera för stora grupper. För stor grupp kan lätt leda till svårigheter att genomföra praktisk träning och det blir lätt opersonligt. I mindre grupper blir det lättare att diskutera och man får en bättre kontakt med deltagarna.

Den ena gruppen bestod av privatanställd personal och den andra gruppen av kommunalanställd personal. Grupperna var slumpmässigt utvalda. Alla deltagare hade tidigare även fyllt i kartläggningsenkäten. Intresseanmälan togs upp via föreståndarna på respektive äldreboende. Av de totalt 14 personal som anmälde sig till utbildning var det 12 som deltog. En av dem som uteblev gjorde detta på grund av sjukt barn. Alla deltagarna arbetar på äldreboenden antingen som vårdbiträden eller undersköterskor. Sex av deltagarna arbetar på privata äldreboenden och sex deltagarna arbetar på kommunala äldreboenden. De privatanställda kom ifrån samma arbetsplats, medan de kommunalanställda kom ifrån tre

olika arbetsplatser. Alla deltagare var kvinnor i varierande ålder och alla har arbetat olika antal år inom äldreomsorgen.

Genomförande

Utbildningen baseras till viss del på enkätsvaren från kartläggningen. Utifrån denna kartläggning kunde en utbildning planeras där tyngdpunkten ligger på de områden där personalen har minst kunskap enligt enkätsvaren.

Alla deltagare fick en personlig inbjudan till utbildningen som skickades ut till dem via arbetsplatsen, se bilaga 2. I inbjudan fanns information om tid och plats för utbildningen. Där stod även utbildningens mål och vad deltagarna skulle ha uppnått för färdigheter efter avslutad utbildning. Det fanns även information om hur utbildningen planerats och att en utvärdering efter avslutad utbildning skulle genomföras. Utbildningen bestod av föreläsningar och genomfördes på arbetstid. Deltagarna fick fylla i enkäter om sin kunskap i ämnet både före och efter avslutad utbildning, se bilaga 3. Enkäten bestod totalt av sju frågor där fyra var frågor med flera svarsalternativ och tre var frågor där motivering krävdes. Dessutom fick deltagarna fylla i ytterligare en enkät vid sista utbildningstillfället som var en utvärdering av utbildningsupplägget, se bilaga 4. Denna enkät bestod av fyra frågor där alla svar skulle motiveras. För att kunna följa deltagarna genom alla enkäter utan möjlighet till identifikation, fick alla en personlig kod innehållande tre siffror. Deltagarna fick skriva sin kod på varje ifylld enkät.

En uppföljningsenkät gällande nyttan eller ingen nytta av hörselombudsutbildningen skickades till alla 12 deltagare på respektive arbetsplatser cirka fyra veckor efter avslutad utbildning, se bilaga 5. Enkäten bestod av åtta frågor där alla svar skulle motiveras. På uppföljningsenkäten skulle alla deltagare skriva in sin personliga kod som de fått vid första utbildningstillfället. Deltagarna återsände ifyllda enkäter i svarskuvert.

Utbildningsupplägg

I bilaga 6 finns utbildningens program som även deltagarna fick. Utbildningen hölls vid två tillfällen á tre timmar per grupp, totalt sex timmars utbildning. Ett konferensrum bokades till varje tillfälle. Vi valde att hålla utbildningen på en neutral plats utanför arbetsplatserna, för att all personal skulle ha samma förutsättningar. Vi tror att man genom detta får ett större intresse när man deltar på grund av att man kommer bort en stund ifrån sin arbetsplats, och att arbetsuppgifterna man annars har under dagen då kan kopplas bort helt.

Utbildningsdag ett började med inledning och presentation av föreläsare och deltagare. Därefter fick deltagarna fylla i enkäter. Under utbildningens gång fick deltagarna information om hörselvårdens organisation, örats anatomi och hur ljudet fortplantas in i örat. Deltagarna tittade på en film som beskrev och förklarade vad decibel och hertz innebär. Vi informerade om de vanligaste hörselskadorna och hur de uppstår. Sedan fortsatte vi med hörapparaters olika funktioner, därefter skötsel och hantering av hörapparater. Dagen avslutades med praktiska övningar. Alla deltagare fick till uppgift att till nästa gång ta reda på vilka hörapparater och hörseltekniska hjälpmedel som finns ute på respektive äldreboenden.

Utbildningsdag två innehöll en tillbakablick på vad som gjordes gången innan och frågor besvarades. Därefter inleddes dagen med information om hur en hörapparatusutprovning går till. Vi fortsatte med ytterligare genomgång av hörapparater och även andra tekniska hjälpmedel. Sedan pratade vi om hur man kan motivera hörselskadade att använda sina hörselhjälpmedel och hur man lättast kan kommunicera med någon som har en hörselnedsättning. Alla deltagare fick titta på film om att höra hörselskadat. Därefter blev det ytterligare information om hur man bäst kommunicerar med en hörselskadad person. Vi talade om betydelsen av att vara hörselombud och vad det innebär för vårdtagarna att ha ett hörselombud i sin närhet. Även denna gång genomfördes praktiska övningar där deltagarna fick möjlighet att med hjälp av ett otoskop titta in i ett öra. Den kommunalanställda gruppen fick se hur det går till att göra ett avtryck av örat inför en hörapparatusutprovning, medan den privatanställda gruppen fick öva på att otoskopera varandras öron. Vi visade en hörselombudsväska som finns till försäljning hos Widex, innehåll se bilaga 7. Vi delade även ut pärmar till varje avdelning som innehöll, enligt oss, viktig information som man kan ha nytta av som hörselombud, se bilaga 8. En handbok om hörapparater, som Widex bidragit med, delades ut till alla deltagare. Därefter avslutade vi med att deltagarna fick fortsätta att fylla i sina enkäter från dag ett och även fylla i en enkät om utbildningens upplägg.

Resultat av hörselombudsutbildning

I detta avsnitt redovisas 1. enkätsvar gällande före och efter hörselombudsutbildning ; 2. enkät om kursupplägg; 3. enkät en månad efter hörselombudsutbildning.

1. Enkätsvar gällande före och efter hörselombudsutbildning

Uppdelning har gjorts mellan kommunalanställd och privatanställd personal. Vi fick in totalt 12 svarskuvert där sex var från kommunalanställda och sex var från privatanställda. Fråga 1, 2 och 5 besvarades deltagarna endast vid första utbildningstillfället, medan fråga 3 och 4 besvarades både vid första och sista utbildningstillfället. Fråga 6 och 7 besvarades endast vid sista utbildningstillfället. Deltagarnas svar redovisas både i antal och procent. Även här är grupp I kommunalanställd och grupp II privatanställd personal.

Fråga 1. Hur många år har du arbetat med pensionärer inom äldreomsorgen?

	Grupp I	Grupp II
0-4 år	1st (20 %)	3st (50 %)
5-15 år	1st (20 %)	2st (30 %)
Mer än 15 år	4st (60 %)	1st (20 %)

Resultatet visar att flertalet av de kommunalanställda har arbetat längre än 15 år medan flertalet av de privatanställda har arbetat mellan 0-4 år eller 5-15 år, inom äldreomsorgen. Det innebär att svaren bygger på en längre arbetserfarenhet hos de kommunalanställda inom äldreomsorgen än hos de privatanställda.

Fråga 2. Har du deltagit i någon undervisning om hörapparatskötsel de senaste tre åren?

	Grupp I	Grupp II
Nej	6st (100 %)	6st (100 %)
Ja		

Ingen av deltagarna har fått någon undervisning i hörselkunskap under de senaste tre åren. Jämfört med den stora kartläggningssenkäten är svaren liknande, se fråga 3 sidan 7.

Fråga 3. Hur bra eller dålig är du på att sköta en hörapparat?

	Grupp I		Grupp II	
	Före	Efter	Före	Efter
Mycket bra		1st (15 %)		6st (100 %)
Ganska bra	2st (30 %)	1st (20 %)		
Varken bra el. dålig	3st (50 %)	1st (20 %)	5st (80 %)	
Ganska dålig	1st (20 %)		1st (20 %)	
Mycket dålig				
Uteblivet svar		2st (30 %)		
Rätt så bra (ej svarsalternativ)		1 st (15 %)		

Av de kommunalanställda var det två stycken som tyckte att de var ganska bra på att sköta en hörapparat första gången de fyllde i enkäten. Efter avslutad utbildning ansåg en av dem att de var mycket bra på att sköta en hörapparat medan den andra ansåg att hon var rätt så bra. Tre deltagare tyckte att de varken var bra eller dåliga på att sköta en hörapparat. Efter avslutad utbildning upplevde en av dem att kunskapen var samma som tidigare, medan en tyckte att hon var ganska bra och en inte svarat. En deltagare tyckte att hon var ganska dålig innan och har inte lämnat något svar andra gången. Av de privatanställda tyckte fem att de var varken bra eller dåliga på att sköta en hörapparat innan det första utbildningstillfället och efter avslutad utbildning upplevde alla fem att de blivit mycket bra på att sköta en hörapparat. En deltagare tyckte att hon var ganska dålig på att sköta en hörapparat innan det första utbildningstillfället och efter avslutad utbildning tyckte hon att hon blivit mycket bra. De privatanställda som deltog i hörselombudsutbildningen upplever sig sämre på att sköta en hörapparat jämfört med respondenterna som deltog i kartläggningssenkäten, se fråga 5.

Resultatet visar att samtliga av de privatanställda upplever att de nu har förbättrat sin kunskap. Vi ser även en upplevd ökad kunskap bland de kommunalanställda men inte i lika hög grad. Vad de uteblivna svaren beror på vet vi inte.

Fråga 4. Kan du hjälpa till om en hörapparatbärande pensionär behöver ändra program eller använda teleslinga?

	Grupp I		Grupp II	
	Före	Efter	Före	Efter
Ja	3st (50 %)	4st (70 %)	3st (50 %)	6st (100 %)
Nej	3st (50 %)		3st (50 %)	
Uteblivet svar		2st (30 %)		

Det totala resultatet bland de kommunalanställda visar att en deltagare har förbättrat sin kunskap sedan tidigare. De deltagare som inte lämnat något svar kan vi inte bedöma om deras kunskap har förbättrats eller ej. Det är samma deltagare som inte heller lämnat svar i fråga 3. Av de privatanställda uppger tre att de kan hjälpa till och tre att de inte kan hjälpa till. Efter avslutad utbildning tycker samtliga sex deltagare att de kan hjälpa till. Det vill säga att tre deltagare tycker att de har förbättrat sin kunskap. Båda personalgrupperna visar samma resultat som vid kartläggningsenkäten när det gäller kunskap om teleslinga och programändring i hörapparaten, se fråga 8.

**Fråga 5. Vad vill du helst lära dig på denna kurs?
De vanligaste svaren redovisas.**

Grupp I: Hur man sköter en hörapparat, rengöring, ”allt”, användning av teleslinga och hörapparats funktioner,

Grupp II: Rengöring, olika hörapparater, ”allt” och att vara behjälplig.

Resultaten visar samma som vid kartläggningsenkäten, se fråga 13 i kartläggningsenkäten. Då resultaten från kartläggningsenkäten visar att rengöring är något av det man minst åtgärdar, är det positivt att båda personalgrupperna vill ha mer kunskap om detta, se fråga 6 i kartläggningsenkäten.

**Fråga 6. Vad är det viktigaste du har lärt dig? Nämn tre punkter.
De vanligaste svaren redovisas**

Grupp I: Rengöring, teleslinga, olika hörapparater, att man inte ska skrika när man talar med en hörselskadad, prata tydligt, hur örat ser ut och skötsel av hörapparat

Grupp II: olika hörapparater, skötsel, social förståelse, veta var hjälp finns att få, rengöring och hur hörapparaten fungerar.

Bland både de kommunal- och privatanställda framgår det att alla delmoment i utbildningens upplägg var viktiga. Resultatet visar också att deltagarna anser att utbildningens innehåll har stämt bra överens med vad de ville lära sig, jämför med fråga 5.

**Fråga 7. Nämn något Du lärt dig som du inte känt till tidigare?
De vanligaste svaren redovisas.**

Grupp I: Hur man använder T-slinga, var skadan sitter, många olika hörapparater, att det går att ställa in hörapparaten så bra idag, att prata tydligt och inte skrika.

Grupp II: Rengöring, olika typer av hörselskada, olika hörapparater, hörseltekniska hjälpmedel, och hur en hörapparat låter.

Deltagarna har angett i sort sett alla delmoment i utbildningen. Det kan tolkas som att det fanns något nytt för alla deltagare att lära sig.

2. Resultat av enkätsvar gällande utbildningsupplägget

Totalt lämnades 12 svar in. Även här gjordes en uppdelning mellan kommunalanställda, som här redovisas som grupp I, och privatanställda som redovisas som grupp II.

Fråga 1. Hur har du i ditt arbete haft nytta/inte nytta av kursen?

De vanligaste svaren redovisas.

Grupp I: ”att kunna hjälpa till med T-slingan”, ”jag har informerat mina kollegor”, ”mer observant”, ”att jag nu kan förstå de som är hörselskadade”, ”att hjälpa mycket mer med apparaten om den inte fungerar” och ”att man kan sköta hörapparaterna”.

Grupp II: ”att kunna titta efter om något är fel på apparaten”, ”hoppas jag kan se och uppmärksamma fortare och bättre”, ”roligt att arbeta vidare”, ”nya ögon” och ”jag vet att jag kommer ha nytta av kursen”.

Totalt visar resultatet att deltagarna upplever att de haft nytta av utbildningen. Den kommunalanställda deltagaren som tidigare uppgett att hon inte kunde hjälpa till med teleslinga men inte fyllt i svar vid andra tillfället, har här svarat att det varit en av de viktigaste saker hon haft nytta av under utbildningen.

Fråga 2. Hur upplevde Du fördelningen mellan föreläsning, demonstration och praktisk träning? De vanligaste svaren redovisas.

Grupp I: ”Jag tyckte det var bra fördelat”, ”mycket bra av allt”, ”mycket givande, jag är nöjd”, ”lagom av allt”, ”jämn fördelning”, ”kanske mer praktisk träning och demonstration”.

Grupp II: ”Bra fördelning”, ”allt var perfekt”, ”kanske att prova att sätta in hörapparaten i örat”.

När det gäller fördelning mellan föreläsning, demonstration och praktisk träning fick vi in liknande svar i båda personalgrupperna. Samtliga deltagare anser generellt att det var en bra fördelning på utbildningen. En deltagare saknar praktisk träning av isättning av öroninsats i örat. Detta är praktiskt svårt att genomföra då det krävs individuellt anpassade öroninsatser.

Fråga 3. Hur upplevde du fördelningen av tiden?

De vanligaste svaren redovisas.

Grupp I: ”Två halvdagar var lagom”, ”mycket bra”, ”man får lite tid att tänka efter tills nästa träff”, ”eftersom det var mycket intressant hade jag velat fortsätta fördjupa mig i ämnet”, ”alldeles lagom” och ”precis lagom information”.

Grupp II: ”Två halvdagar var lagom”, ”toppen” och ”bra att allt inte var på samma dag för då hinner man tänka efter”.

Samtliga deltagare anser att det var bra att utbildningen var förlagd till två utbildningstillfällen. De upplevde även att det var lagom med tre timmar per utbildningstillfälle. Eftersom utbildningen var förlagd på två träffar möjliggjorde detta att deltagarna kunde få svar på frågor och funderingar vid andra tillfället.

Fråga 4. Vad tyckte du var bra? Något som kan utgå?

De vanligaste svaren redovisas.

Grupp I: ”Bra förberett”, ”mycket energi utstrålning”, ”lagom information om respektive sak”, ”allt”, ”intressant att få se örat och att få det förklarat hur/vad som händer när ljudet kommer in” och ”lätt information att ta till sig”.

Grupp II: ”Kursen har varit mycket bra”, ”eftersom jag inte kunde så mycket innan var allt bra för mig”, ”föreläsare och innehåll var bra”, ”i sin helhet har kursen varit bra” och ”perfekt”.

Resultatet visar att samtliga deltagare kände sig nöjda efter avslutad utbildning.

3. Resultat av uppföljningsenkät

När deltagarna besvarade enkäten hade det gått fyra veckor sedan hörselombudsutbildningen. Totalt utdelades 12 enkäter och 11 deltagare från utbildningen har besvarat enkäten, det vill säga ett bortfall. Enkäten bestod av åtta frågor där alla svar skulle motiveras. För att kunna skilja mellan kommunalanställda och privatanställda hade deltagarna fyllt i sin respektive kod på enkäten. Svaren redovisas i turordning med en sammanfattning av svaren till varje fråga.

Fråga 1. Hur har Du i Ditt arbete haft nytta/inte nytta av kursen?

De kommunalanställda svarar att de haft nytta av kursen. De anser att de nu bättre kan hjälpa till om de äldre har problem med hörapparaten, främst när hörapparaten ”piper” och när de ska rengöra hörapparaten. De privatanställda svarade att man nu vågar kontrollera vad som är fel på hörapparaten och förr *tänkte* man, nu *agerar* man. Man känner sig säkrare på rengöring. Det är positivt att höra att både de kommunal- och privatanställda upplever att de haft nytta av utbildningen. Det är bra att man nu *vågar* hantera en hörapparat och man nu känner sig säkrare.

Fråga 2. Är Du mer medveten om konsekvenserna av en hörselnedsättning nu än innan kursen?

Samtliga i den kommunalanställda gruppen uppger att de är mer medvetna. De tänker på att prata tydligare, tänker på att byta till annat ord vid missuppfattningar och tänker på hur man står vid samtal med hörselskadad. Man har mer förståelse för personer med hörselnedsättning. Även de privatanställda upplever att de är mer medvetna. De tänker på hur man ska bemöta hörselskadade och vilka konsekvenser det blir för någon med hörselskada. De är mer medvetna om farligt höga ljudvolymmer. Resultatet kan jämföras med fråga 12 i kartläggningssenkäten. I båda personalgrupperna fanns det tidigare en medvetenhet om vad man skulle tänka på när man talade med en hörselskadad. Man kan se på resultaten att denna kunskap har ökat efter utbildningen genom att deltagarna har nämnt flera nya förslag på förbättrad kommunikation.

Fråga 3. Upplever Du Dig som en extra resurs för Dina arbetskamrater när det gäller hörsel och hörselhjälpmedel?

Alla kommunalanställda upplever sig som en extraresurs. Flera av deltagarna känner att de kan ge mer information när det gäller hörselhjälpmedel till sina arbetskamrater. De privatanställda uppger att arbetskamrater kommer med frågor om hörsel och arbetskamraterna tycker att det är en trygghet att man gått utbildningen. Detta kan tolkas som att arbetskamraterna är väl medvetna om att deltagarna har gått en hörselombudsutbildning och då vet att man kan vända sig till dem vid behov.

Fråga 4. Vad betyder det för Dig att ha utbildats till hörselombud?

De kommunalanställda uppger att de kan hjälpa till mer när vårdtagarna behöver hjälp och att det är en trygghet för de boende att det finns extra kunskap. De tycker att de kan mer om hörapparater. De privatanställda uppger att de tycker det är viktigt om det finns boende med problem, då kan man hjälpa till. En deltagare tycker hon är en tillgång för arbetskamraterna. Någon har uppgett att kunskap ger mer säkerhet. Någon upplever att det känns både roligt och spännande att ha utbildats till hörselombud. Resultatet visar att deltagarna tar tillvara på sina nya kunskaper och upplever att det är viktigt med denna kunskap, både för de som arbetar och för vårdtagarna.

Fråga 5. Har Du på något sätt förmedlat Dina kunskaper till Din omgivning?

Fyra av de kommunalanställda uppger att de förmedlat sina hörselkunskaper på arbetsplatsträffar eller haft föreläsningar på arbetsplatsen, för sina arbetskamrater. De privatanställda har både förmedlat sina kunskaper om hörsel till arbetskamrater, och till familj och vänner då det är lika viktigt på fritiden som i arbetet. De svarar på frågor och ger tips till arbetskamraterna. Resultatet visar att respektive arbetsplats tar till vara på den extra kunskap som deras hörselombud nu har. Detta leder förhoppningsvis till fortsatt spridning av kunskapen.

Fråga 6. Kan Du åtgärda olika orsaker till att hörapparaten inte fungerar?

Samtliga kommunalanställda uppger att de nu kan kontrollera om batteriet är slut, att man kan ställa in hörapparaten rätt, att man kan rengöra hörapparaten och även byta plastslang. Samtliga privatanställda uppger också att de kan byta batteri, rengöra, byta plastslang och använda teleslinga. Detta resultat visar att alla deltagarna i hörselombudsutbildningen blivit medvetna om att man ska byta slang och rengöra hörapparaten. Jämför man detta med resultatet i fråga 6 i kartläggningsenkäten där 15 % i både den kommunalanställda och privatanställda personalgruppen hjälpte till med slangbyte, och 26 % av de kommunalanställda respektive 39 % av de privatanställda hjälpte till med rengöring, visar det att dessa kunskaper förbättrats.

Fråga 7. Kan Du hantera och sköta hörapparater bättre nu än tidigare?

Samtliga kommunalanställda har uppgett att de nu är bättre på att byta plastslang och rengöra hörapparater. Alla privatanställda uppger att de nu kan sköta en hörapparat bättre än tidigare. En deltagare uppger att kunskapen hon fått under kursen är ovärderlig både för de boende och för de som arbetar. En deltagare uppger att hon förut var rädd för att ta sönder hörapparaten men att hon nu vågar ta isär den och titta lite närmare på den. Resultatet visar en ökad

medvetenhet i hanteringen av hörapparater hos deltagarna. Det kan tolkas som att deltagarna nu upplever större säkerhet i hantering och skötsel av hörapparaterna, och att den praktiska delen i hörselombudsutbildningen varit till nytta.

Fråga 8. Är det något ifrån kursen som Du skulle behövs ha större kunskap om?

De kommunalanställda uppgav att de inte behövde större kunskap om något mer. Alla tyckte det var lagom av allt. Samtliga privatanställda uppger att allt var bra, de har ännu inte saknat något och att det var lärorikt. En deltagare uppger att hon tyckte det var lagom med tanke på hennes roll som undersköterska. Eftersom det enbart gått fyra veckor efter avslutad utbildning, kanske svaren skulle ha sett annorlunda ut om det gått längre tid innan de svarade på denna enkät.

Vårt sammanlagda intryck är att alla deltagare känner att de fått ut något av utbildningen och att de kan vara mer aktiva genom att våga hantera hörselhjälpmedel. Deras medvetenhet om hur viktigt det är för vårdtagarna att höra bättre och vilka konsekvenser det kan medföra om man inte hör, har ökat.

SLUTDISKUSSION

På vår fråga ”finns det behov av hörselombud inom äldreomsorgen” kan vi nu svara ja. Med hjälp av kartläggningsdelen där behovet av hörselkunskap inom äldreomsorgen undersöktes, visar det sig att det finns ett stort behov av ökad kunskap om hörsel och hörseltekniska hjälpmedel hos personalen på äldreboenden. Det visar även en stor kunskapsbrist när det gäller framför allt skötsel av hörselhjälpmedel och även hantering av hörapparater. Den personal som tidigare deltagit i hörselutbildning kunde mer om hörsel än sina kollegor utan hörselutbildning. Det tyder på att trots att det gått en viss tid sedan utbildningen kan man ta tillvara det man lärt sig. Vi vet också genom resultaten vi fått fram, att personalen som utbildats till hörselombud kan ta tillvara sina nya kunskaper och dessutom förmedla den vidare till sina arbetskamrater.

När man vill ta reda på åsikter, uppfattningar, kunskaper och så vidare hos en population så kan man i forskningssammanhang använda sig av enkäter. Genom en enkät kan man nå många personer och de svar man får in är skriftliga och därmed lättare att bearbeta (Ejvegård, 1993). Frågeformuleringarna är standardiserade i ett enkätformulär, det vill säga alla frågor och alla svarsalternativ presenteras på samma sätt för alla respondenter. Om utformningen av frågor och svarsalternativ är korrekt, blir det därigenom förhållandevis lättolkade resultat. Fördelen med att använda befintliga enkäter som beskriver området är att man har ett material att jämföra med då man analyserar sina svar (Ejlertsson, 1996).

Av de som deltog i kartläggningsenkäten var de kommunalanställda den grupp som hade längst arbetslivserfarenhet och hade även generellt ett bättre resultat på kunskapsfrågorna, än de privatanställda. Det kan finnas ett samband mellan längre arbetslivserfarenhet och större kunskap om hörsel. Har man större erfarenhet borde man också ha mer kunskap om hörselhjälpmedel. Eftersom många äldre idag har hörapparater borde äldreomsorgspersonal med längre erfarenhet ha kommit mer i kontakt med dessa hjälpmedel än de som enbart arbetat något år.

Vi kan se att en stor del av personalen som arbetar på både kommunala och privata äldreboende har en liten eller mycket liten kunskap när det gäller hörsel och hörseltekniska hjälpmedel. Denna kunskapsbrist bör förbättras då många av vårdtagarna på äldreboenden har hörselhjälpmedel och ibland är oförmögna att själva hantera och sköta dem. I stort sett all äldreomsorgspersonal önskar mer utbildning inom hörsel. Detta tyder på att personalen är väl medvetna om att deras kunskap är bristfällig, och att de vill och behöver veta mer. En del personal värderar sina kunskaper högre än vad som är befogat. Här kan man spekulera i om det beror på att personalen tror att hörsel bara handlar om själva hörapparaten och att de inte är medvetna om hur mycket som påverkas då man har en hörselskada. Att man inte är medveten om det kan bero på att en hörselnedsättning är ett dolt handikapp som lättare än andra handikapp glöms bort.

I början av vårt uppsatsarbete ringde vi runt till arbetsledarna för att fråga om intresse att delta i vår hörselombudsutbildning fick vi stor respons från de privata arbetsgivarna. Eftersom vi direkt fick in det antal deltagare vi ville från ett av de privata äldreboendena, behövdes inte vidare förfrågan till andra privata boenden om att delta i vår utbildning. Det fanns dock intresse från dessa arbetsplatser att delta. På grund av platsbrist var detta inte möjligt. De kommunala äldreboendena tog lite längre tid på sig. Vi fick in intresserade men inte lika fort, och vid några tillfällen fick vi göra en ny förfrågan till arbetsledarna om deltagande eftersom vi inte hört ifrån äldreboendena. Vi fick slutligen även här ihop en grupp. Att det tog längre tid att få ihop en kommunalanställd grupp tror vi kan bero på bristande kommunikation mellan arbetsledare och personal. För att få en bra fördelad kunskap på äldreboendena efter avslutad utbildning, ville vi att de som skulle utbildas skulle bestå av en eller två undersköterskor från varje vårdavdelning. Detta för att det så ofta som möjligt ska finnas ett hörselombud tillgängligt på varje avdelning. Valet att ha undersköterskor gjordes för att de har en utbildning och att man har valt detta som sitt yrke. Det finns en viss risk att utbilda personal utan vårdutbildning, då många ser sitt arbete som en mellanstation inför andra utbildningar eller yrken. Risken med detta är att kompetensen då inte stannar inom äldreomsorgen och då måste ny personal på samma arbetsplats utbildas igen.

När det gäller att utbilda andra har man alltid en önskan och ambition att lära ut så att deltagare upplever samma glädje och inspiration som man själv känner för sitt ämne. Inlärningsförmågan är unik, och alla människor lär sig på olika sätt. Faktumet att ju fler sinnen som involveras i inlärningsprocessen desto mer effektiv blir inläringen, utnyttjas inom dagens pedagogik. Forskningsresultat visar att den som endast *hör* information bara minns cirka 20 %, den som *hör* och *ser* minns cirka 50 %, medan den som får *höra*, *se* och *göra* minns cirka 70 % (Eneroth & Kellqvist, 2000). Vid vår utbildning av personal till hörselombud, försökte vi eftersträva att deltagarna både fick *höra*, *se* och *göra* för att uppnå så bra resultat som möjligt. Vårt utbildningsupplägg följde detta och av resultatet kan man se att deltagarna kom ihåg mycket av vad som togs upp på utbildningen.

Utbildning i grupp har många fördelar, bland annat därför att deltagarna lär sig av varandra och kan ge stöd och uppmuntran. Innehållet ska vara konkret och deltagarna ska känna igen sig. Man ska försöka hitta förankring i deltagarnas verklighet genom att till exempel tillämpa övningar och anknyta till deras arbetssituation. Man ska även använda pedagogiska hjälpmedel för att åskådliggöra och det är viktigt att man använder ett enkelt och tydligt språk (Björklund, 1991). Deltagarna bekräftade efter avslutad hörselombudsutbildning att utbildningen innehållit mycket av detta.

Vi valde att förlägga utbildningen med en veckas mellanrum och att inte ha sex timmars utbildning på en gång. Vi tyckte att det var lagom med tre timmars föreläsning åt gången, eftersom det då inte blev för lång tid att sitta still. Samtidigt är det inte heller för lång tid emellan utbildningstillfällena då det finns risk för att man glömmer bort eller tappar intresset för vidare kunskap. Detta visade sig även att deltagarna tyckte.

I Normans undersökning (1998) hölls utbildningar dels på två timmar och dels på tolv timmar. När uppföljning gjordes efter fyra månader visade det sig att den personal som gått den korta utbildningen inte kom ihåg lika mycket som de som gått den långa utbildningen. Detta stämmer överens med vår uppfattning angående längd på utbildning. Vi tycker att två timmar är för lite och det finns risk för att man då inte hinner gå igenom tillräckligt, medan tolv timmar känns för omfattande. På sex timmar hann vi gå igenom det mest grundläggande man behöver veta för att kunna sköta och hantera hörselhjälpmedel. Det är viktigt att man anpassar utbildningens innehåll efter personalens behov så att de praktiskt kan ha nytta av sin kunskap i sitt arbete. Genom att börja med en enkät kan man få en uppfattning om inom vilket område personal behöver mer kunskap och vad som kommer att vara väsentligt att ta upp på utbildning. Förutom att deltagarna har fått en grundläggande utbildning bör de även få kontinuerliga uppföljningar. Dessa uppföljningar bör ske en gång om året så att personalens kunskaper hålls vid liv. I vårt uppsatsarbete är det inte möjligt på grund av tidsbrist, men det är önskvärt. Deltagarna framförde muntligen att det skulle ha varit bra att få det.

Vi gav deltagarna en uppgift innan de gick hem vid det första utbildningstillfället. Uppgiften bestod i att deltagarna till nästa gång skulle ta reda på vilka hörapparater och hörseltekniska hjälpmedel som fanns ute på respektive äldreboenden. Det gav inte den responsen och diskussionen vi hade tänkt oss. Anledningen till att det inte blev så tror vi beror på att vi inte var tillräckligt tydliga med vad som skulle göras. Detta ledde till att deltagarna inte tog uppgiften som en "hemläxa", utan istället lät det vara ogjort. Det vi istället kunde ha gjort var att lämna uppgiften skriftligen och förklarat tydligare vad som skulle göras, för att uppnå ett bättre resultat.

Den skillnad vi kunde se mellan deltagargrupperna var att den privatanställda gruppen var mer aktiva och ställde fler frågor. Detta tror vi berodde på att alla deltagare i denna grupp kände varandra sedan tidigare då de arbetar på samma arbetsplats. Deltagarna i den kommunalanställda gruppen var mer blandad där några kom från samma arbetsplats och några inte gjorde det. På grund av att alla kommunalanställda inte kände varandra sedan tidigare tror vi att detta ledde till att denna grupp var tystare och ställde mindre frågor, men vid de praktiska övningarna var båda deltagargrupperna lika aktiva och intresserade.

Innan hörselombudsutbildningen visste personalen vem man skulle vända sig till vid problem med hörapparaterna. Oftast var det arbetskamrater, men det finns då en risk att någon inte kan svara eller inte vet vad som bör göras. Nu när det finns hörselombud tillgängliga är detta inte längre ett problem. Arbetskamraterna vet att de kan få svar på frågor om de vänder sig till hörselombudet.

Den positiva responsen vi fick från samtliga deltagare tyder på att alla haft nytta av utbildningen på flera sätt. Sammantaget visar det att deltagarna har en större säkerhet och vågar mer efter hörselutbildningen. Att deltagarna förmedlar sina kunskaper vidare till övriga på sina arbetsplatser tyder på att de tycker att det de lärt sig varit viktigt och är värt att föra vidare. Det är viktigt att arbetsledaren lyfter fram hörselombudet och ser till att

hörselombudet får en officiell funktion på sin arbetsplats. Annars finns risken att kunskapen går förlorad och hörselombudet inte kan fungera som det är tänkt.

Vi upplever att vår hörselombudsutbildning innehållit det viktigaste och mest grundläggande som man behöver känna till när det gäller hörsel och hörseltekniska hjälpmedel. Att det finns så mycket att lära sig inom detta område var förvånande för några av deltagarna. De trodde att utbildningen var fokuserad kring hörapparaten och att det inte fanns så mycket annat kring detta ämne att lära sig. De lärde sig att det är viktigt att kunna se helheten när det gäller en hörselnedsättning och att det inte bara är själva hörapparaten det handlar om. Med dessa erfarenheter kan vi nu svara ja på frågan: ”kan man genom att öka personalens teoretiska och praktiska kunskaper inom detta område också uppmärksamma dem på behovet att stödja de äldre hörselskadade i hanteringen av hörapparater och hörseltekniska hjälpmedel? ”.

TACK ...

till alla respondenter och omvårdnadspersonal som medverkat och gjort att detta arbete kunde genomföras. Vi vill tacka vår handledare lektor Ann-Christine Gullacksen för stöd, råd och handledning. Vi vill även tacka Åse Strandberg och Hörselhuset Widex för deras bidrag med material till vår hörselombudsutbildning.

Referenslista

- Björklund, B. (1991). *Att vara lärare för vuxna*. Lund; Studentlitteratur.
- Björklund, K. (Kerstin.Bjorklund@skane.se). (2006-04-26). Tidigare hörselombudssatsning i Region Skåne. Brorsson, M. (maria.brorsson.782@stundet.lu.se).
- Ejlertsson, G. (1996). *Enkäten i praktiken – En handbok i enkätmetodik*. Lund; Studentlitteratur.
- Ejvegård, R. (1993). *Vetenskaplig metodik*. Lund; Studentlitteratur.
- Eneroth, M & Kellquist, M. (2000). *Studieteknik för gymnasiet/komvux*. Stockholm; Svenska Studieteknik Förlaget.
- Gullacksen, A-C & Uppman, S. (1987). *Äldre hörselskadade – hörselomsorg inom kommunens hemtjänst*. Malmö; Hörsel-främjandets Riksförbund.
- Hörselskadades Riksförbund. (2005). *Sanning och konsekvens, om hörselskadades situation i Sverige*. Årsrapport. Trosa: Trosa Tryckeri AB
- Hoffman, W. (2000). *Hörselproblem i åldrandet*. (Äldre och Folkhälsa rapport 10). Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum.
- Lidén, G. (1985). *Audiologi*. Stockholm; Almqvist & Wiksell Förlag AB.
- Norman, K. (1998). *Effekter för äldre hörselskadade av personalutbildning*. Gävle; Pedagogiska Hörselvården.
- Norling, I & Larsson, E-L. (2004). *Ett gott och friskare liv som äldre – för en aktiv livsstil i natur och trädgård*. Göteborg; Sektionen för vårdforskning, Sahlgrenska universitetssjukhuset.
- Petterson, I-L., & Backman, L. (2002). *Äldreomsorgens personal – med fokus på 60+*. Stockholm; Arbets- och miljömedicin.
- Rosenhall, U. (2001). *Presbycusis – Hörselnedsättning på äldre dar*. Läkartidningen, nr 23; 98: 2802-6.
- Schow, R L., & Nerbonne, M A. (1996). *Introduction to audiologic rehabilitation*. USA; Allyn & Bacon, s 415-421.
- Socialstyrelsen. (2006). *Äldre – Vård- och Omsorg år 2005*. Artikelnummer: 2006-44-3.
- Trost, J. (1994). *Enkätboken*. Lund; Studentlitteratur.
- Utredningsinstitutet, HANDU. (2003) *Kartläggning av resurser för personer 65 år och äldre med syn- och/eller hörselskada*. Bilaga 4-7.

Wallbom, H. (1997). *Utbildning av vårdpersonal i äldreomsorgen inom hörselområdet samt uppsökande verksamhet*. Projektredovisning, Huddinge sjukhus, Stockholm

Hej!

Vi heter Anna Jensen och Maria Brorsson och läser termin åtta på audiologiprogrammet på Lunds universitet. Vi har påbörjat vår magisteruppsats och ämnet vi har valt är "finns det behov av hörselombud inom äldreomsorgen?". En utgångspunkt vi har är att personal inom äldreomsorgen behöver kunskaper om kommunikationsproblem som kan uppstå vid försämrad hörsel och kännedom om vanliga hörselhjälpmedel.

Syftet med vår magisteruppsats är att få en uppfattning om behovet av hörselombud genom en enkät till några vårdboenden i Malmö. Med denna som grund vill vi erbjuda personalen en utbildning till hörselombud och därefter utvärdera nyttan av utbildningen. Enkäten skickas ut till personal på åtta vårdboenden i en stadsdelsförvaltningen i Malmö. På två av dessa vårdboenden kommer också att erbjudas en utbildning till hörselombud. Utbildningen är tänkt att hållas vid två tillfällen på ca tre timmar per gång. I slutet av april kommer vi att göra en utvärdering av utbildningen för att se vilka effekter den har medfört.

Genom detta brev hoppas vi att Du vill hjälpa oss att genomföra vår undersökning. Frågeformulären delas ut i vecka 2 och kommer att samlas in den 20 januari 2006. **Alla svar lämnas anonymt och kommer att behandlas konfidentiellt.** Några möjligheter att identifiera enskilda svar finns därför inte. Ditt deltagande i undersökningen är naturligtvis frivilligt men det är viktigt för undersökningens kvalitet att alla som får frågeformuläret besvarar det.

Om det är något ni undrar över ring gärna: Anna Jensen XXXX-XXXXXX eller Maria Brorsson XXXX-XXXXXX.

Tack på förhand för din medverkan i undersökningen.

Lunds Universitet, januari 2006.

Anna Jensen

Maria Brorsson

Handledare är Ann-Christine Gullacksen, lektor vid Malmö högskola, Hälsa och samhälle.
Tele XXX/XXXXXXX

Enkäten ingår i magisterarbetet "Finns det behov av hörselombud inom äldreomsorgen?"

1. Hur många år har Du arbetat med pensionärer inom äldreomsorgen?

- 1. 0-4 år
 - 2. 5-15 år
 - 3. mer än 15 år
-

2. Hur många av de pensionärer du arbetar med just nu innehar hörapparat/hörapparater? Här räknas även pensionärer som har, men inte använder den/dem.

- 1. Ingen innehar hörapparat
 - 2. 1-2
 - 3. 3-8
 - 4. 9 eller fler
-

3. Har Du deltagit i någon undervisning om hörapparatskötsel under de senaste tre åren?

- 1. Nej
 - 2. Ja
 - 3. Ja, undervisningen gavs av.....
 - 4. Om du fått undervisning: Vad fick du lära dig?
-
-
-

4. Om du fått undervisning någon gång: Tycker Du att Du har fått för mycket eller för lite undervisning om hörapparatskötsel?

- 1. Tillräckligt
 - 2. Lagom
 - 3. För lite
 - 4. Ingen
-

5. Hur bra/dålig är Du på att sköta en hörapparat?

1. Mycket bra
 2. Ganska bra
 3. Varken bra eller dålig
 4. Ganska dålig
 5. Mycket dålig
 6. Har aldrig gjort det
-

6. Om Du hjälper pensionärerna med deras hörapparater, vilka är då de vanligaste åtgärderna?

V.g. kryssa för tre alternativ

1. De behöver ingen hjälp
 2. Isättning av öroninsats
 3. Rengöring av öroninsats
 4. Inställning av hörapparaten
 5. Byte av batteri
 6. Byte av plastslang
 7. Hörapparaten är tyst
 8. Annat.
 9. Har inte hjälpt någon med detta
-

7. Om Du inte själv kan åtgärda några av ovanstående alternativ, vad gör Du då?

1. Jag vänder mig till.
 2. Jag vet inte vart man vänder sig
 3. Annat.
 4. Inte min uppgift
-

8. Kan Du hjälpa till, om en hörapparatbärande pensionär behöver hjälp i samband med användning av "teleslinga"?

1. Jag vet ej vad en teleslinga är
 2. Ja, jag kan hjälpa till
 3. Nej, jag kan inte hjälpa till
-

9. Är det vanligt att pensionärer ber om hjälp angående deras hörselproblem?

1. Händer ofta
 2. Händer ibland
 3. Händer sällan
 4. Händer aldrig
-

10. Vad kan vara orsak till att hörapparaten "piper" när den sitter på pensionärens öra?

V.g. kryssa för det/de alternativ Du anser vara rätt

1. Spricka i plastslangen
 2. Spricka i plastvinkeln, som sitter fast i insatsen
 3. Volymen är för låg
 4. "Vaxpropp"
 5. Batteriet är dåligt
-

11. M, T och O är vanliga beteckningar på hörapparater. V.g. förklara innebörden.

M=.....

T=.....

O=.....

12. Vad är betydelsefullt att tänka på, när man talar med en pensionär som bär hörapparat?

Nämn tre viktiga faktorer

.....
.....
.....

13. Vad skulle du vilja veta mer om när det gäller dina pensionärens hörselproblem?

.....
.....
.....

Tack för Din medverkan!

INBJUDAN

Vi hälsar Dig välkommen till vår utbildning i hörselkunskap
**onsdagen/torsdagen den XX/X och onsdagen/torsdagen XX/X mellan kl
13.00 och 16.00. Platsen är XXXXXXXXXXXXXXXX.**

Utbildningens mål är att äldre hörselskadade ska kunna möta en kunnig och
förstående personal i sin omgivning.

Du ska efter avslutad utbildning kunna bistå de äldre med praktisk hjälp att
sköta och hantera hörapparater och andra tekniska hjälpmedel.

Du ska också ha fått insikt i vad det innebär att ha en hörselnedsättning, kunna
ge adekvat hjälp och fungera som en resursperson för Dina arbetskamrater i
hörselfrågor.

Utbildningsprogrammet omfattar: 2 dagar á tre timmars utbildning i medicinska,
tekniska och sociala frågor

Uppföljning kommer att ske ca sex veckor
senare, genom enkätundersökning.

Har Du några frågor är Du välkommen att kontakta oss på
telefon: XXXX- XXXXXX.

Välkommen!

Anna Jensen
Audionom

Maria Brorsson
Audionom

Delkurs I

Delkurs II

1. Hur många år har Du arbetat med pensionärer inom äldreomsorgen?	1. () 0-4 år
2. () 5-15 år
3. () mer än 15 år	
2. Har Du deltagit i någon undervisning om hörapparatskötsel under de senaste tre åren?	1. () Nej
2. () Ja	
3. Hur bra/dålig är Du på att sköta en hörapparat?	1. () Mycket bra
2. () Ganska bra
3. () Varken bra el. dålig
4. () Ganska dålig
5. () Mycket dålig	() Mycket bra
() Ganska bra
() Varken bra el. dålig
() Ganska dålig
() Mycket dålig
4. Kan Du hjälpa till, om en hörapparatbärande pensionär behöver ändra program eller använda teleslinga?	1. () Ja, jag kan hjälpa till
2. () Nej, jag kan inte hjälpa till	() Ja, jag kan hjälpa till
() Nej, jag kan inte hjälpa till
5. Vad vill Du helst lära Dig på denna kurs? Nämn tre punkter
.....
..... |
.....
..... |
| 6. Vad är det viktigaste Du lärt Dig? Nämn tre punkter. | |
.....
..... |
| 7. Nämn något Du lärt Dig som Du inte kände till tidigare. | |
..... |

Kursutvärdering

Fråga 1. Hur har Du i Ditt arbete haft nytta av kursen?.....

.....
.....

Fråga 2. Hur upplevde Du fördelningen mellan föreläsning, demonstration, praktisk träning?

Mer av något? Vilket?

Mindre av något? Vilket?.....

Fråga 3. Hur upplevde Du fördelningen av tiden?

Två halvdagar – lagom?

Annat förslag på kursens tid och förläggning

Fråga 4. Vad tyckte Du var bra? Något som kan utgå?

.....
.....

Hej

Nu är det dags att utvärdera kursen i hörselkunskap och hörselhjälpmedel som Du deltagit i under mars månad.

Var vänlig att svara så noggrant Du kan på alla frågor i enkäten. Kom också ihåg att skriva **Ditt kodnummer** uppe i vänstra hörnet. Detta för att kunna bibehålla anonymiteten men ändå ha möjlighet att härleda till den person som svarat. Kodnumret ska vara samma som Du använt när Du fyllt i tidigare enkät.

Eftersom denna utvärdering ska användas i vår magisteruppsats är det av största vikt att Du svarar och skickar den till adressaten så fort som möjligt. Svarskuvertet är frankerat och klart. Senast den **3:e maj** vill vi ha Ditt svar.

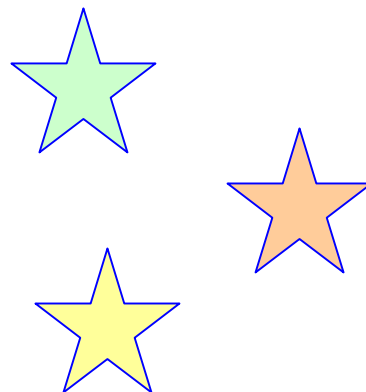
Tack för Ditt deltagande!

Med vänlig hälsning

Maria Brorsson och Anna Jensen

Telefon XXXX-XXXXXX

Ring oss gärna om ni har några frågor.

KURSUTVÄRDERING

Fråga 1. Hur har Du i Ditt arbete haft nytta/inte haft nytta av kursen?

.....
.....

Fråga 2. Är Du mer medveten om konsekvenserna av en hörselnedsättning nu än innan kursen? Motivera Ditt svar.

.....
.....

Fråga 3. Upplever Du Dig som en extraresurs för Dina arbetskamrater när det gäller hörsel och hörselhjälpmedel? Motivera Ditt svar.

.....
.....

Fråga 4. Vad betyder det för Dig att ha utbildats till hörselombud? Motivera Ditt svar.

.....
.....

Fråga 5. Har Du på något sätt förmedlat Dina hörselkunskaper till Din omgivning? Motivera Ditt svar.

.....
.....

Fråga 6. Kan Du åtgärda olika orsaker till att hörapparaten inte fungerar? Ge exempel.

.....
.....

Fråga 7. Kan Du hantera och sköta hörapparater bättre nu än tidigare? Motivera Ditt svar.

.....
.....

Fråga 8. Är det något ifrån kursen som Du skulle behövt ha större kunskap om? Motivera Ditt svar.

.....
.....

Tack för Din medverkan!

Program Dag 1

- 13.00 Inledning, presentation och enkät**
Vilka är vi och vilka är ni?
- ca 13.20 Organisation**
Hur såg hörselvården ut då och hur ser den ut nu?
- ca 13.25 Örats anatomi**
Hur ser vårt öra ut och går det till när vi hör?
- ca 13.50 Hörselskador**
Vilka är våra vanligaste hörselskador och hur uppstår de?
- ca 14.20 Kaffe och kaka**
- ca 14.40 Hörapparatens funktion och skötsel**
Vad gör jag när hörapparaten inte fungerar?
- ca 15.15 Praktiska övningar...**
- 15.55 Avslutning**
Vad ska vi göra nästa gång?

Program Dag 2

13.00 Inledning – tillbakablick och ev. frågor

ca 13.15 Hur går ett besök på Hörcentralen till?

Vad som händer vid de olika besöken.

ca 13.30 Fortsättn. Hörapparater och andra tekniska hjälpmedel.

ca 14.00 Motivation och kommunikation

Hur påverkar en hörselnedsättning kommunikationen med andra människor.

ca 14.15 Kaffe och kaka

ca 14.35 Film – Att höra hörselskadat.

ca 14.45 Kommunikation – fortsättning

ca 15.00 Hörselombud – vad innebär det att vara hörselombud.

ca 15.05 Praktisk träning – lyssna på teleslinga, benledning...

ca 15.30 Avslutning – enkät, hörselombudsväska, material.

Innehåll i hörselombudsväska

- **Kanylblåsare**
- **Batteritestare**
- **Batteriförbrukningsbox**
- **Putsduk**
- **Rensborste**
- **Torkset för hörapparater med plastburk och fuktkapslar som drar åt sig fukt**
- **Lyssningsset för måttligt starka och starka hörapparater**

Informationsmaterial till Hörselombudspärm

- Råd till hörselombud
- Örats anatomi
- Att använda hörapparat
- Hörapparatyper
- Insättning av öroninsats
- Tvätt av öroninsats
- Byta hörapparatslang
- Klippa slang i rätt längd
- Hörapparatbilder
- Hörtröskel: dB-skala
- När ska man vända sig till Hörcentralen och vart vänder man sig?
- 9 goda råd
- Tips vid problem med hörapparaten